GAVRIL VATAMANIUC – UN MODEL DE CURAJ ŞI DEMNITATE ÎN MIŞCAREA DE REZISTENȚĂ ANTISOVIETICĂ ŞI ANTICOMUNISTĂ DIN BUCOVINA

VASILE I. SCHIPOR

Cea dintâi lucrare consacrată calvarului românilor bucovineni din veacul trecut aparține lui Dumitru Nimigeanu, țăran din Tereblecea, deportat, în 13 iunie 1941, împreună cu familia sa, în Kazahstan şi Siberia. După şase ani la de la deportarea sa, Dumitru Nimigeanu evadează din lagăr, revine la Tereblecea, apoi trece frontiera în România, ajungând în Banat, la rudele sale aflate în refugiu. De aici fuge în Iugoslavia, cunoaşte iarăşi viața din lagărele de muncă şi, în ziua de 21 ianuarie 1950, ajunge în Lumea Liberă, la Triest. În ziua de 19 martie 1951, pleacă spre Australia, unde se stabileşte împreună cu soția şi fiica sa. Dumitru Nimigeanu este, aproape o jumătate de veac, singurul autor bucovinean al unei cărți despre Gulag: *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina*, tipărită la Paris, în 1958, Londra, 1960, şi Timişoara, în 1993[1]. Însemnările autorului din cele două capitole ale cărții, *Drumul în robie*, p. 23–113 şi *Zori de libertate*, p. 115–157, precum şi corespondența din *Anexe*, p. 161–172, se constituie într-un „document cutremurător de viață", cuprinzând „un capitol de istorie care sângeră şi azi ca o rană deschisă"[2]. Capitole din *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina* se publică, totodată, în periodicul „America", la Cleveland–Ohio (1959), ziar al exilului românesc, care, după instaurarea comunismului în România, „a luptat contra sclaviei în care a fost târât poporul român"[3].

[1] Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina*, Cu o prefață de Grigore Nandriş, Paris, Editura Fundației Regale Universitare Carol I, 1958; Dumitru Nimigeanu, *Hell Moved Its Border*, Versiune în limba engleză de Margaret Aull [Mabel Nandriş], Blandford Press, Londra, 1960; Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina*, Prefață de Grigore Nandriş, Ediție îngrijită de Ştefan Munteanu, Timişoara, Editura de Vest, 1993.

[2] Conf. Ştefan Munteanu, *Cuvânt introductiv la noua ediție*, în volumul Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina*, Timişoara, Editura de Vest, 1993, p. 5.

[3] Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945–1989. Scriitori, reviste, instituții, organizații*, Bucureşti, Editura Compania, 2003, p. 45, 47.

Analele Bucovinei, **XX**, *2* (41), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

Din perioada regimului comunist provine şi „mărturia zguduitoare privind prezența românească în Arhipelagul Gulag" a Aniței Nandriş-Cudla din satul Mahala-Cernăuți, țărancă înzestrată cu „un har ales al povestirii". Născută la 21 martie 1904 în satul Mahala, din districtul Cernăuți, Anița Nandriș-Cudla, sora prof. univ. dr. Grigore Nandriş (1895–1968), este deportată în Siberia în ziua de 13 iunie 1941 împreună cu cei trei copii ai săi. Scapă din marele Gulag sovietic, după douăzeci de ani, în 1959. Manuscrisul cărții a fost încredințat fiului său, doctorul Gheorghe Nandriş din Sibiu, în 1982, care îl trece frontiera în România. Acesta se tipăreşte sub titlul *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, 184 p. Cartea este premiată de Academia Română, în 1992, fiind tradusă ulterior în limba engleză, în 1998, iar în 2011 în limba germană[4]. Începând cu anul 2006, când apare, în România, ediția a II-a revăzută şi adăugită, cu titlul modificat, *Amintiri din viață. 20 de ani în Siberia*, 288 p., cartea mai cunoaşte alte câteva ediții, fiind considerată „o capodoperă spontană şi naivă a deportării": „Autoarea nu începe direct cu exilul siberian, ci se foloseşte de o construcție antitetică, prezentând inițial partea edenică a vieții sale, înnegurată apoi de Gulag". „Pitorescul primitiv şi naiv" al mărturisirilor sale „seamănă cu picturile lui Rousseau-Vameşul, dar transpuse în peisaj siberian". În cartea sa, figura deportatului reprezintă „un destin prototipal", soarta sa „depăşindu-şi individualitatea şi sintetizând un destin colectiv": „Ivită parcă dintr-o tragedie greacă uitată sau dintr-o epopee, voința indestructibilă şi dârzenia deportatei sunt încununate de o credință puternică. […] Suflet aproape mistic, Anița Nandriş-Cudla nu luptă împotriva destinului decât dacă-l simte pe Dumnezeu alături. Tonul este apocaliptic, toate clipele vieții sale fiind narate în conformitate cu credința cu care se zideşte interior. Deportarea este văzută ca o sclavie multiformă. […] Simplitatea credinței, cuvioşenia unui suflet călit la moarte şi delicatețea sunt armele sale de apărare". Suflet simplu, înrudit în memorialistica românească a Gulagului doar cu „impetuoasa Elisabeta Rizea", prin „aceeaşi plămadă rustică", Anița Nandriş-Cudla „recunoaşte trei sentimente care i-au însufleţit şi alimentat rezistența în exilul siberian: patriotismul, credința creştină şi iubirea de clan"[5].

[4] Anița Nandriş-Cudla, *Twenty Years in Siberia*, Traducere de Mabel Nandriş, Londra, 1998. Academia Română îi acordă cărții Premiul „Lucian Blaga" în 1992, recunoscând valoarea sa de „document istoric" şi apreciind, în acelaşi timp, calitățile de „jurnal literar" scris „într-un stil sobru de povestitor popular, trădând chiar de la prima propoziție o filosofie țărănească sănătoasă", conf. Ştefan Hostiuc, *O țărancă din nordul Bucovinei premiată de Academia Română*, în „Glasul Bucovinei", Cernăuți–Bucureşti, anul I, nr. 3, 1994, p. 172–174. Articolul referitor la acest eveniment cultural se republică în volumul Ion Nandriş, *Satul nostru Mahala din Bucovina*, Ediție îngrijită şi prefațată de Gh. Nandriş, Sibiu, Casa de Presă şi Editură „Tribuna", 2001, p. 403–405. Anița Nandriş-Cudla, *Aus meinem Leben. 20 Jahre in Sibirien. Ein Schicksal aus der Nordbukowina. Eine wahre Geschichte*, Introducere de Luzian Geier, Cuvânt-înainte al Editurii „Humanitas", Augsburg–München„ Grupul Editorial „Universal Grafische Betriebe" , 2011, 176 p.

[5] Ruxandra Cesereanu, *Gulagul în conştiința românească. Memorialistica şi literatura închisorilor şi lagărelor comuniste. Eseu de mentalitate*, Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Iaşi, Editura Polirom, Colecția „Plural M", 2005, p. 364, 92, 155–156. Pentru un spor de cunoaştere şi

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

Cartea Aniței Nandriş-Cudla se bucură de un statut privilegiat, datorită publicării ei sub egida unei edituri de prestigiu, fiind singura scriere bucovineană despre Gulag reținută de exegeza națională, mai cu seamă în ultimii ani. Ca şi însemnările lui Dumitru Nimigeanu, autoarea reliefează mecanismul terorii, viața în spațiul concentraționar şi strategiile de supraviețuire ale românilor bucovineni deportați în spațiul defunctei U.R.S.S. Destinul Aniței Nandriş-Cudla este emblematic pentru colectivitatea bucovinenilor deportați masiv în 1940, 1944–1953.

În Bucovina procesul de recuperare a memoriei şi a istoriei confiscate în perioada regimului comunist începe, însă, programatic, la fel ca în toată România, după evenimentele din 1989. După această dată, raportarea la trecut capătă consistență treptat şi aici, printr-o emancipare a confruntării deschise, libere, cu acesta, pentru restabilirea adevărului, ca preocupare, în primul rând, a societății civile în formare, ulterior ca preocupare a unor istorici.

La Cernăuți, „«Țara Fagilor». Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni", îngrijit de scriitorul şi publicistul Dumitru Covalciuc, manifestă, începând din 1992, un interes constant pentru cunoaşterea tragediei bucovinenilor sub ocupație sovietică. Acesta publică mărturii ale supraviețuitorilor Gulagului sovietic, tabele cu victimele represiunii staliniste, întocmite pe localități, precum şi creații din „folclorul deportării", inaugurând o nouă direcție în cercetarea ştiințifică din Bucovina.

În partea de sud a Bucovinei, inclusă astăzi în județul Suceava, preocupările pentru cunoaşterea adevărului despre Gulag încep mai târziu. Teme ce țin de istoria recentă, precum refugiul, exilul, deportările în U.R.S.S. şi în Bărăgan, rezistența armată anticomunistă, revoltele țărăneşti din 1949, închisorile comuniste, prigoana şi marginalizarea pe motive politice nu pot fi găsite în preocupările instituționalizate din viața provinciei timp de aproape 15 ani (proiecte de cercetare individuale şi în echipă, manifestări ştiințifice, editarea unor volume de memorii şi documente pe această temă).

În acest efort de recuperare a memoriei confiscate de regimul comunist se disting, în primul rând, câțiva ziarişti curajoşi, din rândul cărora trebuie menționați în primul rând Constantin Severin şi Dumitru Covalciuc. Ei sunt singurii care, încă de la începutul anilor '90, caută supraviețuitori ai represiunii comuniste, îi intervievează, folosesc documente referitoare la procesele politice şi detenție,

înțelegere a acestei contribuții româneşti la literatura Gulagului, vezi şi *Povestea Elisabetei Rizea din Nucşoara. Mărturia lui Cornel Drăgoi,* Texte culese şi editate de Irina Nicolau şi Theodor Nițu, prefață de Gabriel Liiceanu, Bucureşti, Editura Humanitas, 1993. Vezi şi Ion Papuc, *Româncele în comunism,* în „Convorbiri literare", serie nouă, Iaşi, anul CXL, nr. 8 (128), august 2006, p. 102–106. Din bibliografia scrierilor româneşti despre Gulag, între altele, vezi: Vasile Țepordei, *Amintiri din Gulag*, Prefață de Victor Crăciun, Bucureşti, Editura Abeona, Seria „Floare Basarabie", 1992; Dimitrie Bejan, *Oranki. Amintiri din captivitate*, Cu un cuvânt-înainte de Gabriel Țepelea, Bucureşti, Editura Tehnică, 1998.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

publică reportaje-anchetă şi documentare în periodicele din provincie (Suceava, Cernăuţi). Câţiva scriitori, foşti deţinuţi politici, care au cunoscut direct ororile din spaţiul concentraţionar al regimului comunist, cu ajutorul unor apropiaţi (ziarişti, medici, preoţi, profesori), îşi publică şi ei lucrările (versuri, povestiri, amintiri, grafică), lucrări care apar în Bucovina cu mari sacrificii, în tiraje mici şi în condiţii modeste. Printre aceştia se numără Vasile Pânzariu, Dumitru Oniga, Filaret N. Toma, Radu Bercea, George Ungureanu, Vasile Lazăr, Vasile S. Cârdei.

Literatura bucovineană consacrată spaţiului concentraţionar al regimului comunist se îmbogăţeşte după 1989 cu noi lucrări de memorialistică. În ordinea publicării lor în volum, acestea sunt: Ilie Popescu, Ion Cozmei, *Drumul spre Golgota*, Iaşi, Editura Moldova, 1994; V. Blănaru-Flamură, *Cazaciocul groazei din Valea Piersicilor. 804 zile şi nopţi în lanţurile morţii*, Bucureşti, Editura Sepco SRL, Colecţia „Iconar", 1996; George Ungureanu, *Camera zero*, Timişoara, Editura Mirton, 1998[6]; Vasile Lazăr, *Şase ani în infern*, Cu un *Cuvânt-înainte* de prof. Vasile Precop, Timişoara, Editura Marineasa, 2000[7]; Teodor M. Gherasim, *Astride Two Worlds* [Călare pe două lumi], Tigard–Oregon, L.D. Press, 2000[8]; Aspazia Oţel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne…*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Buna Vestire, 2000 (Ediţia a II-a, Botoşani, Editura Axa, 2004); Filaret N. Toma, *Pe drumul pavat cu ghimpi. Amintiri*, Suceava, Editura Lidana, 2005; Vasile S. Cârdei, *Visuri şi temniţe. Memorii*, Câmpulung [Moldovenesc], [Fundaţia Culturală] Biblioteca „Mioriţa", 2006; Dumitru Oniga, *Urme, lacrimi, sânge, morminte*, Suceava, Edfitura Lidana, 2007[9]. Tot aici trebuie cuprinse şi mărturisirile lui Gavrilă Vatamaniuc, tipărite în lucrarea lui Constantin Hrehor,

[6] Un fragment din mărturisirile lui George Ungureanu se publică, la Bucureşti, în periodicul „Memoria". Vezi tomul din anul VI, nr. 14, 1995, p. 16–19. Scrierea lui George Ungureanu reprezintă „un document zguduitor, care acuză regimul comunist de crimă împotriva naţiunii", potrivit lui Ion Popescu-Sireteanu. Vezi *George Ungureanu sau destinul unui om*, în vol. *Bucovina. Oameni şi cărţi*, Timişoara, Editura Augusta–Editura Artpress, 2005, p. 294.

[7] Despre prigoana politică şi abuzurile din justiţia comunistă, mărturisiri valoroase găsim în multe pagini din cartea aceluiaşi autor bucovinean talentat, *Spicuiri din viaţa mea*, Rădăuţi, Editura Septentrion, 2011, 458 p..

[8] Ediţia în limba română apare un deceniu mai târziu: *Călare pe două lumi. Autobiografie*, Vol. 1, Ediţie completă [de] dr. Teodor Gherasim, Suceava, Editura Lidana, 2010, 558 p.

[9] Trebuie menţionate, de asemenea, amintirile publicate, mai întâi, în diverse periodice de Dumitru Oniga: *Domnul Drescher*, în „Memoria". Revista gândirii arestate, Bucureşti, anul XI, nr. 2 (31), 2000, p. 124–129; *Mott nu trădează*, anul XI, nr. 4 (33), 2000, p. 73–81; *Nichifor Crainic*, *ibidem*, anul XV, nr. 4 (49), 2004, p. 99–102; *O, brad frumos…*, *ibidem*, anul XIV, nr. 3–4 (44–45), 2003, p. 24–26; *Părintele Juncu*, *ibidem*, anul XII, nr. 2 (35), 2001, p. 52–57; *Poezie şi destin: Radu Gyr*, „Bucovina literară", serie nouă, Suceava, anul XV, nr. 9 (175), septembrie 2005, p. 30–31. Acestea se regăsesc şi în volumul publicat la Suceava, în 2007, alături de altele, inedite. Memorialistica publicată aici oferă cercetării ştiinţifice informaţii preţioase, având, în acelaşi timp, calităţi artistice alese, ce învederează şi un prozator înzestrat cu o memorie prodigioasă, cultivată în anii grei de detenţie, instruit, sensibil, elegant şi talentat.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

Muntele mărturisitor. Anii rezistenței–anii suferinței[10], precum şi mărturisirile lui George P. Motrescu, publicate de Marian Olaru mai întâi în săptămânalul „7 zile bucovinene", într-un serial alcătuit din 21 de episoade[11], şi apoi în volumul *Bucovineni împotriva comunismului: Fraţii Vasile şi George Motrescu*[12].

După cum lesne se poate observa, în Bucovina, memorialistica spaţiului concentraţionar al regimului comunist şi detenţiei se publică târziu. Lucrarea lui Ion Nistor, *Amintiri din închisoare,* ilustrează poate cel mai bine destinul genului şi asumarea temei, aici, ca domeniu fertil de cercetare[13].

Dintre memoriile bucovinenilor, publicate parţial ori în volume de documente, câteva merită a fi menţionate. Cele semnate de Ilie Ilisei şi Ioan D. Popescu[14] aduc mărturii despre un veac sângeros, în care oamenii înfruntă împreună teroarea istoriei şi reuşesc să-şi păstreze omenia prin iubire, respect şi

[10] Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței–anii suferinței*, Iaşi, Editura Timpul, 2002,

[11] Marian Olaru, *Destin românesc. II. Un fost luptător anticomunist se destăinuie*, în „7 zile bucovinene", Rădăuţi, anul III, nr. 102, 3–9 octombrie 2002; anul IV, nr. 125, 20–26 martie 2003.

[12] Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de Marian Olaru, Prefaţă de Dimitrie Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, Postfaţă de Vasile I. Schipor, Indice de nume de Rodica Iaţencu, Suceava, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (17), 2006, p. 127–167. Îngrijit de Marian Olaru, *Jurnalul partizanului Vasile Motrescu* se publică mai întâi în „Analele Bucovinei", anul XI, nr. 1, 2004, p. 125–138, anul XII, nr. 1, 2005, p. 217–237 şi anul XII, nr. 2, 2005, p. 371–391. Documentarul de aici se constituie într-un adevărat „laborator de creaţie" în pregătirea pentru tipar a unei lucrări singulare, consacrate rezistenţei anticomuniste din Bucovina, valorificând, spre deosebire de ediţiile de la Bucureşti, prin ancheta de istorie orală, memoria prodigioasă a unui martor supravieţuitor providenţial: George Motrescu. În ordinea apariţiei, ediţiile de la Bucureşti sunt: Adrian Brişcă, *Jurnalul unui partizan: Vasile Motrescu şi rezistenţa armată din Bucovina,* Bucureşti, Institutul pentru Studierea Totalitarismului, 2005; *Jurnale din rezistenţa anticomunistă: Vasile Motrescu, Mircea Dobre, 1952–1953,* Ediţie de Liviu Ţăranu, Theodor Bărbulescu, Cuvânt-înainte de Ion Gavrilă-Ogoranu, Bucureşti, Editura Nemira, 2006. Şi câteva studii de caz, toate publicate în afara provinciei, se referă la importanţa acestui document din arhiva CNSAS: Adrian Brişcă, *O zi din viaţa unui partizan*, în „Arhivele totalitarismului", anul VI, nr. 3, 1995; Theodor Bărbulescu, Liviu Ţăranu, *Existenţa cotidiană a unui „bandit": cazul Vasile Motrescu,* în volumul *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă din România, 1944–1962*, Coordonator ştiinţific prof. univ. dr. Gheorghe Onişoru, Bucureşti, Editura Kullusys, Colecţia „Studii", 2, 2003, p. 281–299. Tot aici ar trebui să mai menţionăm o carte, greu de găsit şi pentru cercetătorii din Bucovina: Gavril Vatamaniuc, Emil Ianuş , Ion Prelipcean, *Ultimul partizan,* Suceava, Editura Little Lamb, 2010. Pentru aceasta, vezi articolul semnat de Tiberiu Cosovanu în „Monitorul de Suceava", anul XV, nr. 148 (4439), 26 iunie 2010, conf. www.monitorulsv.ro/foto/TAVN3Kz/1.

[13] Tipărite, pentru prima oară, de Doina Alexa în volumul *Maramureş, vatră de istorie milenară*, Cluj-Napoca, Editura „Dragoş Vodă", 1997, p. 179–190. Textul se publică ulterior în „Memoria", Bucureşti, anul XII, nr. 1 (34), 2001, p. 43–51. *Amintirile din închisoare* ale istoricului bucovinean Ion I. Nistor au fost ignorate mai bine de un deceniu la Rădăuţi tocmai de „universitatea liberă" care îi poartă numele. Acum, cei interesaţi îi pot găsi textul amintirilor din anii detenţiei sale politice şi în Ion I. Nistor, *Istoria românilor,* vol. II, Bucureşti, Editura Biblioteca Bucureştilor, 2003, p. 547–555.

[14] Ilie Ilisei, *Şi eu am fost martor*; Ioan D. Popescu, *Ocrotitorul jidanilor*, în volumul *Dosarele suferinţei*, Suceava, Grupul Editorial Muşatinii–Bucovina Viitoare, 1999, p. 7–85, 87–189.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

solidaritate. Memoriile Marioarei Cenuşă, publicate de Mihai Rădulescu într-un volum de documente[15] şi intitulate *Începutul amarului*, cuprind „amintiri din viaţa de fugar şi din cea de victimă a unor torturi şi umiliri inimaginabile", învederând un „mare prozator realist" provenit dintr-o „civilizată specie de ţăran bucovinean"[16]. *Amintirile lui Cozma Pătrăucean*, publicate tot aici[17], cuprind „documente înduioşătoare sau înfricoşătoare asupra existenţei în munţi a fugarilor din faţa răzbunării comuniste", salvate „din dragoste pentru recuperarea istoriei contemporane a neamului nostru şi din iubire pentru spiţa bucovinenilor, care mulţi eroi a[u] dat în lupta lor fără şansă, nici nădejde, împotriva ruşilor şi a comunismului"[18].

Represiunea, tortura, imaginea deţinutului politic român ca tip uman, rezistenţa în interiorul Gulagului, soluţia ieşirii din spaţiul concentraţionar al regimului comunist, prigoana politică şi marginalizarea socială sunt înfăţişate în pagini memorabile, demne, uneori, de orice antologie tematică. Scrierile lor, cu o valoare în primul rând documentară, îndeplinesc funcţii multiple: de cunoaştere, în cadrul procesului de recuperare a adevărului despre istoria recentă, de reparaţie morală („justiţia memoriei") în raport cu atitudinea instituţiilor statului de drept faţă de destinul lor vitreg, de catharsis şi autocatharsis („vindecarea" memoriei) şi de umanizare a unui trecut plin de nenorociri, precum şi de educare, pentru ca astfel de fapte inumane, reprobabile, să nu mai poată fi repetate în viitor.

În Bucovina, cercetarea ştiinţifică programatică a represiunilor regimului comunist începe doar după anul 2000[19]. În acest cadru, lucrarea pe care noi o

[15] Mihai Răduleascu, *La capătul iadului. Mărturii şi documente*, Bucureşti, Fundaţia „Gheorghe Manu", 2004, p. 118–164.

[16] *Ibidem*, p. 116.

[17] *Ibidem*, p. 166–188.

[18] *Ibidem*, p. 165–166.

[19] Iată, pentru exemplificare, cum sunt valorificate cele dintâi preocupări privind represiunea politică în perioada regimului comunist în singurul periodic ştiinţific din Bucovina cu deschidere faţă de această problematică: Ştefan Purici, *Represiunile sovietice în regiunea Cernăuţi (anii '40 – '50 ai secolului al XX-lea)*, în „Analele Bucovinei", anul VIII, nr. 2, 2001, p. 249–268; Rodica Iaţencu, *Forme ale rezistenţei anticomuniste în partea de sud a Bucovinei. Mişcarea de partizani (1944–1958)*, în „Analele Bucovinei", anul VIII, nr. 2, 2001, p. 269–291; Marian Olaru, *Aspecte privind rezistenţa armată anticomunistă în Munţii Bucovinei. „Jurnalul" lui Vasile Motrescu*, în „Analele Bucovinei", anul XI, nr. 1, 2004, p. 125–174 şi anul XII, nr. 1, 2005, p. 217–237; Rodica Iaţencu, *Organizaţii şi mişcări studenţeşti anticomuniste (1945–1959). Studiu de caz: bucovineni în Mişcarea Tineretului Regalist*, în „Analele Bucovinei", anul XII, nr. 2, 2005, p. 393–432 şi anul XIII, nr. 1, 2006, p. 203–261. Cele dintâi manifestări ştiinţifice, consacrate exclusiv fenomenului, se organizează de asemenea după anul 2000. Filiala din Câmpulung Moldovenesc a Fundaţiei Culturale „Memoria" organizează în 2002 Simpozionul „Rezistenţa anticomunistă în munţii Bucovinei". Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei al Academiei Române organizează, ceva mai târziu, câteva reuniunile ştiinţifice pe aceeaşi temă: „Bucovinenii şi literatura spaţiului concentraţionar", Rădăuţi, 5 iulie 2005; „Conştiinţă şi acţiune politică anticomunistă – cazul Bucovinei. Arestaţi, condamnaţi, deportaţi, exilaţi", Rădăuţi, 18 noiembrie 2005. În partea de nord a Bucovinei, inclusă astăzi în regiunea Cernăuţi, din Ucraina, Societatea Regională „Golgota" organizează periodic manifestări

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

publicăm în „Analele Bucovinei” face parte dintr-un proiect de cercetare iniţiat în anul 2004. Documentarul nostru *Bucovinenii în spaţiul concentraţionar al regimului comunist. Martiri, martori şi mărturii*[20], reprezintă o „panoramare” a literaturii Gulagului şi a lucrărilor despre Gulag apărute în Bucovina, în contextul proceselor şi fenomenelor din societatea românească, în cadrele căreia se consumă drama bucovinenilor. Partea propriu-zisă a lucrării este un dicţionar biografic. Bucovinenii identificaţi pe baza cercetării de arhivă şi de bibliotecă sunt prezentaţi în ordine alfabetică, cu date esenţiale de fişier biografic, referinţe şi surse bibliografice. Cele câteva sute de nume şi destine din Bucovina, identificate astfel până acum şi înregistrate în acest instrument de lucru, ilustrează dimensiunea fenomenului de rezistenţă anticomunistă, precum şi politica planificată de distrugere a societăţii civile din România. Impresionează, în primul rând, activitatea şi destinul dramatic al partizanilor din grupurile de rezistenţă antisovietică şi anticomunistă. Impresionează, de asemenea, numărul mare de ţărani împuşcaţi, arestaţi, anchetaţi, torturaţi şi deportaţi (în U.R.S.S. şi în Bărăgan), numărul mare de elevi, studenţi, funcţionari, militari, învăţători, profesori, preoţi, avocaţi, judecători, medici, ingineri, oameni politici. În multe

diverse, îndeosebi de comemorare. În 20 mai 2006, în Sala de Festivităţi a Şcolii Medii Generale Nr. 29 din Cernăuţi, se desfăşoară însă un simpozion consacrat represiunilor staliniste, la împlinirea a 65 de ani de la masacrele de la Fântâna Albă şi Lunca, de la deportările în masă ale bucovinenilor în Siberia şi Kazahstan. Vezi Ion Creţu, *Urmaşii îşi comemorează martirii*, în „Crai nou”, Suceava, anul XVII, nr. 4188, 2 iunie 2006, p. 3.

[20] Vezi *Bucovineni împotriva comunismului: fraţii Vasile şi George Motrescu*, Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de Marian Olaru, Prefaţă de Dimitrie Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, Postfaţă de Vasile I. Schipor, Indice de nume de Rodica Iaţencu, Suceava, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare”, 2006, p. 249–320. Îmbogăţit, documentarul face o adevărată „carieră” în periodice şi în câteva volume. Vezi, între altele: *Bucovineni în spaţiul concentraţionar comunist*, în volumul *„Titanicul” din Tihăraia Rarăului*, Ediţie întocmită de Ion Filipciuc şi închinată lui George Ungureanu la împlinirea vârstei de 96 de ani, Câmpulung [Moldovenesc], [Fundaţia Culturală] Biblioteca „Mioriţa”, 2008, p. 99–165; *Bucovineni în spaţiul concentraţionar al regimului comunist*, în „Analele Bucovinei”, Bucureşti-Rădăuţi, anul XIII, nr. 2 (27), [iulie–decembrie] 2006, p. 535–608; *Istorie, politică şi destin. Contribuţii la o istorie îndurerată a Bucovinei*, în volumul Mihai-Bogdan Atanasiu, Mircea-Cristian Ghenghea, *Pro Bucovina. Repere istorice şi naţionale*, Bucureşti, Editura Mitropolit Iacov Putneanul, 2010, p. 208–323. Din acest „martirologiu al Bucovinei”, ceea ce publicăm aici reprezintă o selecţie de nume şi biografii ilustrative, în opinia noastră, pentru amploarea fenomenului de rezistenţă anticomunistă, pentru dimensiunile terorii şi represiunii politice din perioada 1945–1989, dar, mai cu seamă, pentru destinul bucovinenilor consumat în spaţiul concentraţionar al regimului comunist. Pentru aceeaşi problematică, vezi şi editorialul nostru *Destinul bucovinenilor în spaţiul concentraţionar al regimului comunist*, în „Analele Bucovinei”, anul XIII, nr. 2 (27) [iulie–decembrie] 2006, p. 413–416, republicat ulterior în tomul retrospectiv din anul XIX, 2 (39) [iulie–decembrie] 2012, p. 415–418. Complementar, vezi şi alte două studii: Vasile I. Schipor, *Destinul unui gen vitreg. Memorialistica bucovineană consacrată spaţiului concentraţionar al regimului comunist*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuţi-Bucureşti, anul XIV, nr. 2 (29) [iulie–decembrie] 2007, p. 517–546; Vasile I. Schipor, *Elitele bisericilor tradiţionale din Bucovina, 1940–1989*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuţi-Bucureşti, anul XV, nr. 2 (31), [iulie–decembrie] 2008, p. 513–564.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

cazuri, din ariditatea informațiilor – lacunare, cât timp accesul cercetării este drastic îngreunat de o legislație complicată şi de proceduri anevoioase, de lipsa finanțării pentru cercetarea sistematică de arhivă – capătă relief biografii impresionante şi destine tragice.

La Cernăuți, cele peste 40 de monumente şi troițe ridicate în satele din regiune în memoria victimelor represiunilor staliniste ilustrează preocupările societății civile pentru recuperarea istoriei confiscate şi cinstirea martirilor neamului românesc. Pe plăci de marmură sunt trecute numele bucovinenilor arestați, judecați, condamnați, deportați şi împuşcați în perioadele de represiune sovietică (1940–1941, 1944–1953). Listele acestora, întocmite pe localități (din păcate, incomplete încă) şi un tablou al preocupărilor comunității româneşti din regiunea Cernăuți în acest domeniu, acoperind perioada aprilie 1991–iulie 1998, se află în lucrarea refugiatului bucovinean Vasile Ilica, *Martiri şi mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă, Suceveni, Lunca, Crasna, Igeşti…)*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 2003, p. 377–476, 193–211. Presa românească din regiunea Cernăuți consemnează pe larg evenimentele comemorative organizate periodic: „Zorile Bucovinei" şi „Plai românesc" (începând din 1991), „Arcaşul" (din 2001). O mențiune aparte trebuie să facem pentru periodicul „Libertatea cuvântului" care publică în cadrul rubricii *Glasul adevărului* un material amplu, *Martirii ținutului Herța*, în numerele sale din 22 iulie, 5, 19 august, 7, 14, 18 octombrie, 2, 23 decembrie 2005, 31 martie 2006, sub semnătura lui Petru Grior, preşedinte al Societății Culturale „Golgota". Recent, la Cernăuți, s-a propus alcătuirea unei *Cărți negre a memoriei*, proiect de echipă, prin care se urmăreşte să se adune toate materialele publicate pe această temă, precum şi documentele de arhivă, sub îndrumarea unui comitet organizatoric, în frunte cu scriitorul Vasile Tărâțeanu. La manifestările din regiunea Cernăuți participă şi reprezentanți ai Administrației Regionale de Stat, care aduc mulțumiri organizatorilor pentru „comemorarea istoriei tragice a regiunii" şi pentru păstrarea vie a memoriei neamului.

În partea de sud a Bucovinei, însă, la comemorarea victimelor represiunii comuniste (mai ales la 9 martie, de Ziua Foştilor Deținuți Politici din România), precum şi la puținele manifestări ştiințifice organizate pe această temă, de regulă, nu participă nici un reprezentant al autorităților locale ori județene. Puține sunt aici şi monumentele de for înălțate în memoria foştilor deținuți politici. Nici măcar întocmirea unor liste a acestora, pe localități, cu date sumare privind condamnarea şi detenția, nu constituie o preocupare de istorie locală, dar şi o datorie morală, de onoare, a profesorilor de istorie, de limba română, a preoților. Fiind aproape de arhivele de stare civilă şi de supraviețuitorii Gulagului, tot mai puțini pe zi ce trece, profesorii şi preoții ar putea oferi cercetării date şi informații extrem de folositoare. O mărturisire a scriitorului Vasile Pânzariu, fost deținut politic, plină de tristețe şi amărăciune, făcută public la vernisarea Expoziției de grafică „Memoria retinei Gulagului românesc", Suceava, 19 mai 2006, este grăitoare în acest sens: „Şi

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

astăzi, noi trăim şi activăm, într-un fel, în clandestinitate, în timp ce toţi se bucură azi de libertatea în numele căreia noi ne-am jertfit cei mai frumoşi ani din viaţă".

Publicând rezultatele cercetării pe această temă de istorie recentă, Institutul „Bucovina" al Academiei Române şi redacţia periodicului „Analele Bucovinei" au convingerea că prin aceasta fac, totodată, un act de reparaţie morală pentru victimele represiunilor comuniste din Bucovina şi contribuie, într-un plan mai larg, la formarea şi consolidarea unei „culturi a încrederii, a onestităţii şi toleranţei, atât de necesare pentru societatea deschisă"[21], aflată astăzi, la noi, într-un lung şi anevoios proces de reconstrucţie.

Dintre apariţiile editoriale ale anului 2012, în Bucovina, una îi atrage atenţia cercetătorului interesat de istoria recentă, dar şi unui public mai larg: Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenţei, anii suferinţei. Convorbiri cu Gavril Vatamaniuc*, Ediţia a II-a revăzută, Prolog de Dan Puric, Studiu introductiv de dr. Marian Olaru, Postfaţă de Vasile I. Schipor, Suceava, f. ed., Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (35), 2012.

În *Prolog*, p. III–IV, Dan Puric, vorbind despre rostul acestei cărţi – „munte mărturisitor înconjurat de un ocean de indiferenţă şi de un abis de tăcere nedreaptă", „perlă tristă de suferinţă românească", afirmă că în „tragica noastră istorie" – „şir neîntrerupt de martiri", Gavril Vatamaniuc este „un exilat printre ai săi", „la fel ca toţi marii martiri ai închisorilor comuniste", iar cartea aceasta, „o pâine întru fiinţă". Victimele represiunii comuniste, „spice frânte de grâu curat", au devenit peste timp „pâinea noastră sufletească", îndestulând „Bărăganul nostru sufletesc". În rândul acestora, Gavril Vatamaniuc este şi el „o verigă" într-un „timp al jertfei ce este dincolo şi deasupra oricărei istorii". În paginile acestei cărţi, scriitorul Constantin Hrehor, „copilul concrescut în istoria-legendă ce-i înconjura satul şi ţara", „stă de vorbă cu martirul şi din cele două bătăi de inimă se-aude ţara". Ritualul povestirii se desfăşoară, astfel, în cadrele unei străvechi pedagogii a perpetuării memoriei colective: „Înainte de marele drum, acest vultur neobosit – luptătorul din munţi – îşi găseşte odihna pe ramura-suflet întinsă în ultima clipă de scriitorul-suflet. Aceasta este cartea, o ultimă poveste despre suferinţele adânci şi neştiute ale acestui neam spuse ca o uşurare înainte ca trupul fizic, bucata de lut ce s-a luptat pentru ţară, să fie zdrobită de vămile cele nevăzute. Povestea lor, numele lor ar trebui spuse din gură-n gură de tinerii noştri. Biblioteci vii de suflete ce n-au uitat şi-atunci neamul acesta ar fi indestructibil" (p. IV).

Un studiu introductiv, *O apreciere istorică asupra rezistenţei armate din munţii Bucovinei*, semnat de dr. Marian Olaru, directorul Institutului „Bucovina" al Academiei Române, p. V–XIV, reprezintă o necesară punere în tema generală a subiectului, având menirea de a „ne aduce în prim-plan nevoia cunoaşterii în profunzime a trecutului evocat în lucrare şi a preţuirii jertfelor pe care le-au făcut

[21] Confer Vladimir Tismăneanu, *Noaptea totalitară. Crepusculul ideologiilor radicale în Europa de Est*, Bucureşti, Editura „Athena", 1995, p. 16.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

partizanii pentru libertatea celor de azi" (p. XIV). „În amintirile lui Gavril Vatamaniuc – scrie Marian Olaru – o lume întreagă prinde viață – judecători, delatori, ofițeri de Securitate, țărani, ingineri, profesori universitari, medici, foşti miniştri, generali şi ofițeri ai Armatei Regale Române –, pe care [acesta] i-a întâlnit în cei nouă ani de detenție în cele mai temute puşcării româneşti de la Suceava, Jilava, Aiud, Gherla, Botoşani şi Iaşi sau în «puşcăria pe roți», cum denumeau deținuții vagoanele trenurilor care-i purtau prin țară spre diferite locuri de încarcerare. De aceea *Muntele mărturisitor* este o amplă frescă socială, culturală şi politică a lumii româneşti din perioada de început a comunismului, a cărei analiză nu ar fi posibilă fără amintirile, documentele de familie ale mărturisitorilor din munți – i-am numit aici pe partizani – şi lucrările de istorie orală care s-au publicat în ultima vreme" (p. XIII).

Şi ediția din 2012 are în structura sa capitolele: *Drumul*, p. 7–31; *Sihăstriile*, p. 32–45; *Semnele*, p. 46–72; *Orologiile*, p. 73–79; *Fugarul*, p. 80–87; *Înfățişarea*, p. 88–108; *Frigul*, p. 109–130; *Inelul de sânge*, p. 131–154; *Închisorile*, p. 155–247; *Omul hăituit*, p. 248–292. Acestea sunt urmate aici de o postfață, *Gavril Vatamaniuc, spovedania unui „bandit" bucovinean care „s-a pus să dărâme republica"*, p. 293–297, semnată de Vasile I. Schipor, secretarul ştiințific al Institutului „Bucovina", secretarul de redacție al periodicului „Analele Bucovinei". În materialul *După zece ani*, subintitulat *Epilog II*, p. 298–305, scriitorul Constantin Hrehor face mai multe precizări necesare, dintre care reproducem câteva: „Cartea, acum reluată şi revăzută, este o pledoarie pentru adevăr, o deschidere spre adevăruri ascunse mai mult de jumătate de secol, o mărturisire inedită despre un timp dramatic şi despre oameni care şi-au cheltuit tinerețea şi visurile sub presiunea comunismului distructiv şi diabolic, cu metastaze şi azi.

Cartea este un omagiu închinat Omului înlănțuit de semenii lui, de mentalități sălbatice, un remember pentru eroii cunoscuți şi pentru miile de anonimi care şi-au dus crucea prin infernul comunist, pierind într-un negru Gulag românesc, imposibil de descris în toate detaliile. S-a rescris această carte pentru trezirea memoriei, pentru generațiile noi care au obligația de a cinsti trecutul şi a înnobila prezentul cu valori trainice pentru viitor, azi când istoria națională e aproape absentă în şcoli şi-i tot mai ignorată dimensiunea eroic-patriotică în formarea celor care ne succed. […] În acest op am consemnat tot ce mi s-a spus şi în acest fel lucrarea a devenit un document, o incredibilă poveste, haiducul bătrân, Gavril Vatamaniuc, beneficiind de o excepțională memorie şi de un rar dar narativ. Muntele i-a fost casă şi masă, altar, dar şi primejdie, din zori şi până în zori, singurul care a rămas neschimbat sub vremi, singurul care nu l-a trădat, căci Muntele nu e numai un lăcaş de refugiu, ci e şi scaunul de spovedanie al Domnului Dumnezeu. Singurul care i-a rămas până peste moarte cea mai mare iubire" (p. 298, 303).

Cele 25 de planşe ale albumului de la sfârşitul cărții, nenumerotate, cuprinzând mai ales reproduceri după diverse fotografii, ilustrează: *Prezențe în*

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

lagăr (2 pl.), *Rezistența armată din munții Bucovinei* (3 pl.), *Ion Vatamaniuc* (1 pl.), *Rudele lui Gavril Vatamaniuc* (1 pl.), *Sprijinitori* (5 pl.), *Gavril Vatamaniuc* (4 pl.), *Deținuți, persecutați, martori* (6 pl.), *Prietenii „Vulturului din munți"* (3 pl.). După acest album, utilizatorul interesat găseşte un fişier biobibliografic necesar: *Constantin Hrehor, poet, publicist, memorialist, grafician* (3 p.).

Gavril Vatamaniuc conduce ultima grupare din mişcarea armată de rezistență anticomunistă din Bucovina, care a avut şi cea mai îndelungată existență (1949–1955). Gruparea este alcătuită din cinci țărani, patru din comuna Sucevița (Chiraş Gheorghe, Chiraş Ion, Marciuc Vasile, Vatamaniuc Gavril) şi unul din Vicovul de Jos, Motrescu Vasile[22].

Gavril Vatamaniuc se naşte la 25 noiembrie 1924 în comuna Sucevița, județul Rădăuți. Este al zecelea copil al gospodarilor Vasile şi Elisabeta Vatamaniuc. Rămâne orfan de tată la 14 ani. După cei şapte ani de şcoală generală, din dorința de a fi liber şi independent financiar, îmbrățişează viața de cazarmă. La 17 ani şi jumătate, în 1943, pleacă pe front, în Crimeea. Reîntors de pe front, intră în Şcoala Militară din Făgăraş, clasa subofițeri de infanterie. Ca absolvent al acesteia, participă la operațiuni militare pe frontul din Cehoslovacia, în cadrul Regimentului 31 Dorobanți. Se întoarce în țară pe jos, ca întreaga armată română, şi este transferat la trupele de jandarmi, urmând la Constanța Şcoala de Agenți de Poliție Judiciară. După absolvirea şcolii, lucrează, până în 1947, în cadrul Legiunii de Jandarmi Putna-Focşani şi în Batalionul de Jandarmi Nr. 2, Intervenție, Târgu Ocna.

În 1947, pe tânărul bucovinean înzestrat cu „inteligență nativă" timpul îl „revoltă şi aşează pe un drum cu destin". Este anul de cotitură din viața sa, dominat de realități crude: foametea pustiitoare din țară, compromiterea deliberată a ajutoarelor alimentare oferite de americani, contactul cu „ecepiştii"/politrucii din diviziile „Tudor Vladimirescu" şi „Horia, Cloşca şi Crişan". Este disponibilizat la 30 martie 1948.

La 24 de ani, în ziua de 25 noiembrie 1948, „renunță la lumea comună, logodindu-se cu singurătățile primejdioase ale munților", sărbătorindu-şi ziua de naştere în munți, împreună cu fratele său Ion Vatamaniuc[23]. Începe acum un capitol dramatic din viața temerarului Gavril Vatamaniuc. De la fratele său Ion învață că „partizanul trebuie să fie un om care luptă pentru o cauză sfântă şi nu are voie să facă compromisuri"; că partizanul trebuie „să lupte împotriva minciunii, împotriva

[22] Pentru informații suplimentare, facem trimitere, printre altele, la Adrian Brişcă, Radu Ciuceanu, *Rezistența armată din Bucovina, 1944–1950*, vol. I, Cuvânt-înainte de prof. Radu Ciuceanu, Bucureşti, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, Colecția „Documente", 1998, p. 380–405; Adrian Brişcă, *Rezistența armată din Bucovina, 1950–1952*, vol. II, Bucureşti, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2000, Colecția „Documente", p. 224–237.

[23] Grupul de partizani condus de Ion Vatamaniuc s-a constituit în mai 1944, având „scopul de a se apăra cu armele împotriva abuzurilor trupelor sovietice, care încălcau cu brutalitate legile războiului". Informații despre aceste grup, alcătuit din 12 luptători, la Adrian Brişcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 390–392.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

necredincioşilor, să fie cinstit, corect, devotat până la pierderea propriei vieți". Numai astfel, cei retraşi în munți se pot situa „împotriva unei dictaturi care era copiată fidel după modelul Moscovei şi aplicată în mod sălbatic poporului român"[24].

Într-o vreme când „puterea străină, roşie, cotropitoare era în plină dezlănțuire apocaliptică", declanşând „vânătoarea de oameni", când „victimele şi martirii se arătau la orizont"[25], nici partizanii bucovineni nu pot sta pasivi, „indiferenți la starea de deteriorare, tot mai evidentă, a lumii româneşti, a vieții satelor noastre", întreținând prin „replicile" lor speranța oamenilor[26]. Acțiunile lor, chiar şi cele cu aparența de „jocuri", sunt „semne pentru trezirea din duplicitate, apeluri la bunul simț". Departe de imagologia din literatura de propagandă a regimului comunist şi de remanențele acesteia, partizanii au o cultură a războiului. Folosesc inteligent terenul, stau de vorbă cu oamenii, îi studiază atent, până la examinarea amănunțită a biografiilor, în spiritul unei „morale născute din mistica pământului": „Dădeam importanță politicii pe care au făcut-o, moralității, credinței, onestității, curajului acestora, mereu gândindu-ne la posibilități de salvare la vreme de necaz"[27]. Astfel, partizanii din grupul condus de Gavril Vatamaniuc tipăresc cu mijloace rudimentare şi răspândesc manifeste anticomuniste de hramul Mănăstirii Sucevița (6 august 1953), distrug busturile lui Lenin şi Stalin de la căminul cultural din sat, în noaptea de 22–23 august 1953, luptă împotriva autorităților instalate de trupele sovietice: „Împotriva acestor autorități comuniste, fidele Moscovei, împotriva acestor trădători au luat ființă grupurile de partizani, împotriva unor oameni care nu aveau nimic cu patriotismul, cu naționalismul, cu România, cu poporul român"[28].

Gavril Vatamaniuc este capturat, prin trădare, la 18 octombrie 1955. Anchetat şi torturat cu sălbăticie la Securitatea din Rădăuți şi Suceava, „banditul care s-a pus să dărâme republica" este judecat într-un lot de 25 de persoane şi condamnat la muncă silnică pe viață şi confiscarea totală a averii pentru „crimă de terorism" (pedepsele pronunțate în acest proces însumând peste 138 de ani de închisoare). În lanțuri, Gavril Vatamaniuc trece prin penitenciarele Suceava, Jilava, Aiud, Botoşani, Gherla. Este eliberat la 3 august 1964. Iese din închisorile comuniste ca „un om luminos" şi devine „omul hăituit" neîncetat de Securitate. Acasă, la Sucevița, găseşte vatra pustiită: mama moartă, părul văratic, sădit cândva în libertate, retras în amintire, după ce a fost trăsnit şi s-a uscat, Natalița, marea sa iubire – căsătorită.

Călăuzit de deviza „Munceşte ca să trăieşti!", Gavril Vatamaniuc lucrează temporar la Sucevița, pe şantierul de renovare a Mănăstirii, la Porțile de Fier, la

[24] Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței, anii suferinței. Convorbiri cu Gavril Vatamaniuc*, Ediția a II-a revăzută, Suceava, f. ed., 2012, p. 32, 36.
[25] *Ibidem*, p. 25.
[26] *Ibidem*, p. 48–54.
[27] *Ibidem*, p. 72.
[28] *Ibidem*, p. 37.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

Işalnița-Craiova şi Bucureşti. Despre aceşti ani mărturiseşte cu amărăciune: „În Bucovina mi-am ratat tinerețea şi sentimentele, în Bucureşti mi-am schimbat radical existența”[29]. De o „generozitate recuperatoare”, spirit creştin, iertător, se căsătoreşte, îngrijind după pensionare proprietatea de la Potlogi, ca un înțelept grădinar. După moartea soției, se retrage în Bucovina, stabilindu-se la Frasin-Câmpulung Moldovenesc. „Copleşit de amintiri în crepuscul”, Gavril Vatamaniuc înaintează în viață cu două convingeri: „Dumnezeu are planuri peste care omul nu poate să treacă”, „numai munții rămân neschimbați în prietenie”[30].

La Frasin, Gavril Vatamaniuc, unul dintre ultimii eroi ai rezistenței armate anticomuniste din România care a devenit „un mit printre bucovineni”, trece la Domnul în 29 februarie 2012, fiind înmormântat în Cimitirul Central din Gura Humorului[31].

La fel ca alți câțiva partizani, din „banditul care s-a pus să dărâme republica” Gavril Vatamaniuc devine în pagină de carte – dar şi în spațiul public de după 1989 – „un rostitor de adevăr, o figură cu relief într-o galerie de temerari care şi-au pus viața în slujba demnității, […] angajați în luptă cu erorile şi compromisurile unei epoci”[32]. În *Muntele mărturisitor*, „haiducul bătrân”, care „şi-a păstrat nealterată [...] şi verticalitatea şi luciditatea”, povesteşte „cu charismă epică” despre munți şi închisori, despre „o istorie tumultuoasă, înscriind oameni şi locuri din Bucovina, dar şi aspirații ale românilor de pretutindeni”[33].

În spovedania sa (ca victimă, martor şi mărturisitor deopotrivă), Gavril Vatamaniuc aduce mărturii referitoare la suferințele românilor din „captivitatea roşie”, reînvie chipuri de luptători, momente-cheie, memorabile din rezistența anticomunistă a bucovinenilor, episoade dramatice ori amănunte pline de savoare, studii de caz. Unele secvențe sunt adevărate prosopografii *sui-generis*: – Ieremia Corjân, unul dintre „arcaşii bătrâni care ştiau că Legea şi Neamul sunt totuna”, cu *Jurnalul* şi scrisorile sale din Siberia; – Anița Nandriş-Cudla, autoarea unui

[29] *Ibidem*, p. 261, 269.

[30] *Ibidem*, p. 143.

[31] Pentru mai multe informații, vezi între altele şi: *rascumparareamemoriei.wordpress.com/.../a-murit-**gavrila-vatamaniuc**/;www.romanialibera.ro/.../a-murit-eroul-din-bucovina-afla-povestea-lui-**gavril-vatamaniuc**-omul-care-s-a-opus-comunismului-cu-arma-in-mana-...* Dincolo de controverse, câteva momente din viața lui Gavril Vatamaniuc sunt mai greu de înțeles pentru omul obişnuit din Bucovina, spațiu al lumii civilizate, recunoscut în toată lumea pentru echilibru, toleranță şi conviețuirea paşnică a mai multor etnii, culturi şi religii. Dacă am putea înțelege, totuşi, faptul că Gavril Vatamaniuc nu a fost acceptat în satul său natal, pentru a se stabili cu domiciliul în ultima parte a vieții, mai greu rămâne să înțelegem de ce pentru înhumarea sa nu s-a găsit un loc la Frasin, acolo unde şi-a reconstruit, în cele din urmă, casa din Bucovina. Şi de ce la parastasul de după slujba religioasă, în data de 3 martie 2013, la împlinirea unui an de la moartea sa, măcar unul dintre preoții Parohiei Frasin nu s-a ostenit să binecuvânteze – aşa cum s-ar fi cuvenit – masa frățească pregătită acasă, după rânduiala creştinească, pentru pomenirea bucovineanului prigonit, o jumătate de veac, pentru credință şi dragostea sa fierbinte față de țară şi de neam.

[32] *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței, anii suferinței*, p. 7.

[33] *Ibidem.*

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

tulburător jurnal, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, premiat de Academia Română şi tradus, ulterior, în mai multe limbi de circulaţie internaţională; – profesorul Constantin Ciopraga, autor al unor memorii din prizonierat, inserate în romanul *Nisipul*; – acad. Alexandru Zub, cu ale sale confesiuni din *Divanuri duminicale*, volum realizat de Grigore Ilisei; – Toader Clipa-Donuţă, „om de-o simplitate ţărănească şi de un farmec ales, precum rostitorii de proverbe şi cimilituri de odinioară", cu spovedania sa despre detenţia în lagărul de la Donbas („Lagărele, deportările, infernul comunist sunt plăgi care nu pot fi uitate, care nu trebuie uitate", afirmă Gavril Vatamaniuc); – Eufrosina Huţuleac din Milişăuţi-Suceava, deportată în Bărăgan; – Ion Vatamaniuc, comandantul unuia din cele patru grupuri mobile de partizani din Batalionul Fix „Bucovina"; – fraţii Ion şi Gheorghe Chiraş (Mateienii), care mor sub gloanţe, în 1955, în confruntarea cu Securitatea, la Ursoaia Mare, doi „excepţionali oameni", legaţi printr-o „prietenie sfântă" de Gavril Vatamaniuc; – incendiul din timpul nunţii, din gospodăria lui Toader Chiraş; – trăirea Învierii la Sucevița, pe Dealul Neagului; – Vladimir Macoveiciuc, un „autentic patriot care nu poate lipsi din catalogul eroilor Bucovinei", „partizan de temut"; – petrecerea de Crăciun (1945) şi de Anul Nou, pedepsirea cumplită a trădătorilor (Arcadie Şumlanschi şi Toader Brăileanu); – Constantin Cenuşă, Cosma Pătrăuceanu; – Vasile Motrescu, „nume absolut celebru", „nume cu rezonanţă", „om excepţional", „personaj tragic", „unul dintre exponenţii dramei româneşti din acel timp, un om cu un destin deloc comun"; – confruntarea cu Securitatea de la Bâtca Corbului, din ianuarie 1955; – Irimie Cazacu; – frigul cumplit din ianuarie 1955; – „semnele de moarte"; – întâlnirea cu „paraşutistul"; – capcana, delaţiunea şi beciul lui Nicu Sanegeac, ziua fatidică: 18 octombrie 1955, capturarea lui Gavril Vatamaniuc; – anchetatorii, procesul; – detenţia în lanţuri, torţionarii: o galerie de „lichele, poliţişti, jandarmi, avocaţi, judecători, anchetatori şi gardieni, trădători şi mincinoşi slujbaşi ai Infernului" (p. 188–189); – Vasile Pânzaru, un „poet al închisorilor"; – preotul Casian Bucescu, unul dintre „păstorii exemplari" ai Bucovinei, oponent declarat al colectivizării – „urgie care a pervertit mentalitatea castă a ţăranilor noştri"; – preotul Victor Bobu, „muşchetarul din Bălineşti", „duşman al poporului", pentru opunerea sa la colectivizare, „ctitor de suflete şi de biserici", cercetat şi după moarte de lumeni şi de feţe bisericeşti, deopotrivă, pentru opunere la înfăptuirea „capitalismului de cumetrie" în satul părintesc, pe care l-a slujit o jumătate de secol, cu dragoste şi devoţiune de mucenic; – preoţii bucovineni Stoleru, Săveanu, Pancu, Arcadie Repta („un nesuspus al colectivizării forţate"); – preoţii militari Zaharia Fărtăiş, Nicolae Bojescu; – reeducarea, „formula blestemată" pornită de la Suceava, distrugerea interioară a „genului de viaţă", „autodesfigurarea antropologică", „transformarea eului" – formă a „agresivităţii de junglă", prin care omul era redus la primitivitate; – Valerian Gafencu, „sfântul închisorilor"; – pastorul Richard Wurmbrandt; – Vasile Vespazian Chiraş, „un tânăr căruia i s-au furat idealurile"; – Teodor Mardare Gherasim, publicist şi memorialist, condamnat

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

la 12 ani de închisoare şi torturat pentru ajutorul umanitar oferit năpăstuiţilor de soartă, „ambasador al spiritului românesc în America”; – prof. univ. Dionisie Cornea, originar din Bahrineşti, condamnat la zece ani de închisoare pentru o poezie; – Ioan Florescu, ţăran, tatăl a cinci copii, judecat şi condamnat pentru apartenenţă la Organizaţia anticomunistă „Frontul Patriei”; – Virgil Totoescu, bărbat „devotat unui ideal scump: Dumnezeu şi Neamul” său, un om excepţional, de-o „luminozitate tulburătoare”, ieşind din Gulagul românesc, după 14 ani de detenţie şi muncă silnică, „surâzător şi iertător”; – cazul Aroneanu; – cazul Bălănescu; – părintele Mandache Dobrescu, duhovnic delicat, spirit luminos, de o „aleasă moralitate şi responsabilitate sacerdotală”, care a rămas până la moarte „un copil cald, care nu ştie altceva decât să iubească desăvârşit”; – Constantin Voicescu, preot cu vocaţie, un „doctor fără de arginţi”; – preotul Viorel Todea; – Dumitru Stăniloaie, savant şi „excepţional cărturar trăitor”, „patriarhul Teologiei româneşti”; – părintele Constantin Galeriu; – corala celor aproape opt mii de deţinuţi cântând, în 1957, imnul *Hristos a înviat* în penitenciarul Gherla, amintind de seara de Crăciun, trăită ecumenic în lagărul Grădina, din Balta Brăilei, şi de predica *Primul colindător a fost Dumnezeu*, despre care scrie acad. Alexandru Zub în „Memoria”, revista gândirii arestate (anul VI, nr. 15, 1995, p. 8–11); – Dumitru Bordeianu, omul prigonit timp de un sfert de veac, autorul cutremurătoarelor *Mărturisiri din mlaştina disperării*; – Vasile Turtureanu, Vasile Lazăr, autorul cărţii *Şase ani în Infern* – „calvarul unui bănuit duşman al orânduirii socialiste”; – Cicerone Ioniţoiu, martir al închisorilor comuniste, iniţiatorul amplului dicţionar *Victimele terorii comuniste. Arestaţi, torturaţi, întemniţaţi, ucişi* („tezaur de martiri aruncaţi în gropile comune”, „o adevărată epopee pe care nici un vecin nu o are”, formă de luptă cu uitarea generală, „sumbră şi friguroasă amnezie naţională”); – Marcel Cazacu, Vlad Dumitru, Vasile Cârdei, Gheorghe Reuţ, B. Procopovici, Traian Coriciuc; – Ion Gavrilă-Ogoranu, „luptător veşnic împotriva comunismului”; – călugării şi monahiile alungate din mănăstiri şi schituri, prin aplicarea *Decretului 410*, din 1959 (pagină îndurerată din istoria monahismului românesc reconstituită, parţial, prin publicarea volumului *Tămâie şi exil. Dialoguri despre pribegia fraţilor*); – Ilie Cleopa, Ilarion Argatu, Arsenie Papacioc, Visarion Coman; – Nicolae Steinhardt, evreul încreştinat în închisoare, „scriitor faimos”, autorul *Jurnalului fericirii*; – arhimandritul Mina Dobzeu, condamnat pentru că s-a opus desfiinţării mănăstirilor şi schiturilor; – botezul ecumenic al lui Nicolae Steinhardt, la Jilava, în 15 martie 1960; – monahul pictor Vartolomeu Dolhan; – ierarhii cărturari Antonie Plămădeală şi Valeriu/Bartolomeu Anania; – Dumitru Oniga, poetul bucovinean de la Stupca şi omul de o exemplară conduită; – Constantin Holban, coleg de promoţie cu Nicolae Labiş; – Vasile Popa, „un înverşunat împotriva minciunii şi imposturii”; – Dumitru Budeanu; – Eusebiu Cunescu, publicist şi poet, „un bun povăţuitor al colegilor de osândă” la Aiud; – scriitorul Teofil Lianu/Dumbrăveanu, condamnat (în 1970!) la opt ani de închisoare pentru un jurnal intim; – învăţătorul Octavian Oloieru; – Moş Tănase,

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

sergent pe frontul de la Mărăşeşti, „om bun, inteligent şi bogat”, condamnat pentru o scrisoare decentă trimisă stăpânirii; – preotul Dimitrie Bejan, prizonier în Siberia, apoi deportat şi în Bărăgan; – Ilie Lăcătuşu, preotul mucenic din Vâlcea.

În această lume în catabază, aflată în confruntare încrâncenată, străluceşte Natalița, fiica lui Vasile şi a Rahilei Sireteanu, din Sucevița, „fată de gospodar, cu chip de nemțoaică” („deosebit de frumoasă, de curajoasă”, „avea ochii albaştri, mari, expresivi, părul blond”), „Steaua Polară” a partizanului, un „capitol excepțional” din biografia „haiducului bătrân”, judecată şi condamnată la cinci ani de închisoare pentru ajutorul oferit lui Gavril Vatamaniuc. Întâlnirile de taină şi „cununia stranie” a celor doi îndrăgostiți se desfăşoară într-un „ceremonial extraordinar în fața cerului deschis”, ca în marile poveşti de dragoste ale lumii[34]. Nimic din această lume nu va supraviețui însă. Întoarcerea lui Gavril Vatamaniuc la vatra părintească, după ani grei de detenție, şi rugăciunea sa de Iov îndurerat de risipirea trecutului şi a casei sale sunt, de asemenea, pagini răscolitoare.

Spovedania lui Gavril Vatamaniuc din *Muntele mărturisitor* ne introduce discret în zone diverse ale vieții de partizan şi din universul concentraționar românesc: construcția strategică a bordeiului din munți („cuib de viețuitori în sihăstrii”), regimul alimentar, sistemul de comunicare, cunoaşterea naturii şi folosirea ei în „austeritatea primitivă” a vieții cotidiene (capitolul *Orologiile*, p. 73–79, cuprinde pagini admirabile despre astrologie şi meteorologia populară), viața din închisori („universitățile noastre cu gratii”), hrana şi igiena din spațiul dezumanizant al detenției, etologie umană, toate reconstituind pagini impresionante despre teroarea comunistă şi coborârea unei umanități în Infern.

În gramatica interviului sunt constant inserate „melancolii livreşti”, excerpte din autori diverşi, cu rol în potențarea mesajului, în racordarea secvențelor de istorie locală narate la experiențe ale marii colectivități etnice şi ale umanității. Alteori, acestea au rostul de a realiza, glisando, prin contrapunct, fluxul (re)trăirii pe „dramaticul portativ” al unor realități care trebuie cunoscute, adunate în biblioteci şi constituind cutremurătoarea „simfonie” a destinului românesc „supt vremi”.

Înfățişând viața expusă primejdiilor, viața confiscată, „viața ca o pradă” (Marin Preda) dintr-o jumătate de veac violent, *Muntele mărturisitor* este o „arhivă a suferinței”, o galerie cu „chipul unei liturghii sobornice, ecumenice – cum notează însuşi autorul –, al cărei centru este Hristos”, un adevărat „catalog de figuri transfigurate, sfințite în închisorile comuniste”, unde s-a desfăşurat „cel mai cumplit experiment din istoria speciei umane: încercarea de a schimba codul etnogenetic”[35]. Mărturiile, toate, până la cele colaterale, învederează un adevăr tot mai ignorat, din păcate, ori exploatat conjunctural, din păcate, nu numai la noi: „durerea e universală, ca şi aerul, ca şi lumina”.

[34] *Ibidem*, p. 134. Mai multe pagini din capitolul *Inelul de sânge* sunt memorabile, vezi p. 131–136.

[35] *Ibidem*, p. 202–207.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

În *Muntele mărturisitor,* Gavril Vatamaniuc oferă „detalii generoase" despre rezistența unei întregi generații la agresiunea comunistă, cu o „fermecătoare artă a povestirii", cu un „farmec inepuizabil, care nu oboseşte, nici nu plictiseşte". Cu „ardere lăuntrică" şi „încredere frumoasă", cu o rară conştiință a cuvântului rostit, el se situează printre marii povestitori populari, sacerdoți ai ritualului de perpetuare a memoriei colective: „Cartea aceasta – mărturiseşte el –, care poate avea şi pagini incomode, supuse controversei, se vrea până la urmă şi un omagiu acelor victime. Eroul nu sunt eu, nici ceilalți lideri de grup, ci generația de-atunci e eroică, ei, românilor de atunci le suntem datori"[36].

În literatura noastră beletristică, Gavril Vatamaniuc a devenit personaj literar simbolic, cu ani în urmă, în *Muntele Calvarului*, roman, cu mai multe versiuni, scris în 1987 şi 1988, prezentat de scriitorul Vasile Andru, originar şi el din Bucovina, prin căpitanul Victor Muşat. Mărturisirea lui de aici, făcută în numele unei generații de luptători, este cutremurătoare şi trebuie reținută pentru admirabila-i capacitate de înțelegere a istoriei: „Eram singuri. Mâna de fier a lui Stalin încercuia munții. Eram prea singuri […]. Nu ştiam că înfruntăm două imperii, credeam cu luptăm cu o minoritate comunistă, instalată samavolnic. În toți munții se aflau grupuri de rebeli. Dar ele n-au ştiut să se unifice. Nu au devenit un front. A lipsit atunci un lider. Nimeni din noi n-a fost atât de mare sau atât de priceput ca să devină simbol. Eram dezbinați şi uşor de înfrânt. […] Noi am ținut sus ultimul tricolor fără pată. […] Nu ne dădeam seama că un întreg popor intra în temniță. Era pentru prima dată în istoria modernă când un întreg popor intra în temniță, iar şefii săi deveneau temniceri şi torționari"[37].

Gavril Vatamaniuc rămâne, dincolo de controversele unui veac înstrăinat, un model de curaj şi demnitate pe drumul nostru anevoios de „răscumpărare a memoriei" confiscate în perioada regimului totalitar din veacul trecut[38].

O ilustrează, între altele, şi un poem apărut în presa din Bucovina: „La-ntâiul vânt de primăvară / S-a frânt un brad bucovinean, / Simbol de neam, simbol de țară, / Iar codrul a-nceput să doară / Căci bradu-i neam de partizan... // În vârful munților Carpați / Sunt încă urme în troian / Lăsate de acei bărbați / Cu Luna şi cu codrii frați, / Român şi munte – partizan. // Veleatul său de timp, Gavrile, / Nu-ncape socotit în ani / Şi nici în luni şi nici în zile / Şi nici în cărți cu mii de file, / Ci în istorii cu titani... // Că nu-i cărare în pustie / Şi nici în codru un buştean / Ca cel fugar să nu le ştie / Şi să le aibă în frăție / Cu legământ de partizan. // De faceți linişte, îmi pare / C-aud un cântec de alean / Doinit de-un suflet pământean. / Şi ce ne spune astăzi oare / Acest din urmă partizan? // Am

[36] *Ibidem*, p. 275.

[37] Vasile Andru, *Muntele Calvarului*, Bucureşti, Editura Militară, 1991, p. 98–100, 290.

[38] Confer Vasile I. Schipor, *Gavril Vatamaniuc. Spovedania unui „bandit" bucovinean care „s-a pus să dărâme republica"*, în volumul *Sol omnibus lucet*, Antologie realizată de Ştefan-Alexandru Băişanu, Carmen-Veronica Steiciuc, Alis Niculică, Suceava, Editura Lidana, 2012, p. 522–525.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

stat un veac cu arma-n mână, / Cu spaima-n ochi şi în timpan, / Că-n noaptea neagră şi păgână / Pândeau duşmanii – lupi de stână – / Râvnind la leş de partizan... // În cizme-i putredă obiala / Şi nu m-am descălţat de-un veac, / În piept şi-n oase-mi ţipă boala / Şi-n jur îmi şuieră rafala / De glonţ român cu vârf rusnac... // M-am răstignit ca un Iisus / În codrul meu bucovinean, / Să n-am pe gât cizmă de rus / Şi, ajutat de Cel de Sus, / Să pot să-l spulber pe duşman. // – Dar ce-ai voit, Gavril, să faci / În contra hoardei de Ivani? / – Le-am arătat c-aici sunt daci / Şi-avem putere de copaci / Atunci când suntem partizani! // Iar azi, când plec la Domnul Sfânt, / Smerit ca orişice mirean, / Vă las prin ultimul cuvânt / Iubirea mea pentru pământ / Şi crezul meu de partizan! // Pe codri luna va apune / În trista noapte de catran, / Iar vântul va doini din strune / Şi vremilor ce vin va spune / Povestea unui partizan!..."[39]

În Bucovina, noua ediţie a lucrării scriitorului Constantin Hrehor, doctor în istorie al Universităţii „Ştefan cel Mare" din Suceava (2008), *Muntele mărturisitor. Anii rezistenţei, anii suferinţei. Convorbiri cu Gavril Vatamaniuc*, acoperă un gol în istoriografia temei. Un aparat critic, o bibliografie a contribuţiilor în domeniu, adusă la zi, o cronologie a evenimentelor din România postbelică, precum şi un indice de nume ar fi sporit, însă, valoarea ştiinţifică a lucrării. În ceea ce priveşte circulaţia cărţii, consemnăm un fapt neschimbat de câteva decenii încoace şi precizăm, cu aceeaşi veche părere de rău, că atâta timp cât cercetătorii, profesorii, preoţii, muzeografii o găsesc cu dificultate, nici publicul larg şi, mai cu seamă, tinerii interesaţi, din judeţul Suceava şi din regiunea Cernăuţi, deopotrivă, nu pot avea mai lesne acces la procurarea acesteia.

[39] Emil Ianuş, *Crez de partizan*, în „Obcina literară", nr. 9, aprilie–iunie 2012, p. 44. Rostit de autor la înmormântarea lui Gavril Vatamaniuc în Cimitirul Orăşenesc din Gura Humorului, la 4 martie 2012, precum şi la masa de pomenire din casa de la Frasin a fostului partizan bucovinean, pregătită de soţie, după parastasul de un an săvârşit în Biserica Ortodoxă din localitate, duminică 3 martie 2013.)

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)

GAVRIL VATAMANIUC – UN MODEL DE CURAJ ŞI DEMNITATE ÎN MIŞCAREA DE REZISTENȚĂ ANTISOVIETICĂ ŞI ANTICOMUNISTĂ DIN BUCOVINA

VASILE I. SCHIPOR

Gavril Vatamaniuc – ein Muster an Mut und Würde in der antisowjetischen und antikommunistischen Widerstandsbewegung der Bukowina

(*Zusammenfassung***)**[*]

Der vorliegende Beitrag beginnt mit einem Rückblick auf die bisherige Bukowiner Geschichtsforschung, die sich mit der Offenbarung der kommunistischen Unterdrückung beschäftigt. Diese Unterdrückung hat verschiedene Formen gehabt: Deportation, Verhaftung, Untersuchung, Verurteilung, Freiheitsstrafe, soziale Marginalisierung. Weiter hebt der Verfasser die vielen Funktionen der Beiträge aller Bukowiner zu diesem Thema jüngerer Geschichte hervor. Wie überall im Lande bekommen die wissenschaftlichen Forschungen über die kommunistische Repression in der Bukowina einen dokumentarischen Wert. Innerhalb des Prozesses moralischer Rehabilitierung („Gedächtnis als Justizform“) und im Verhältnis zur Haltung der Institutionen dem Rechtsstaat gegenüber ermöglichen solche Forschungen die „Heilung“ des historischen Gedächtnisses – *catharsis* und *auto-catharsis* – und die Humanisierung einer unglückvollen Vergangenheit. Sie haben auch eine erzieherische Funktion, in dem Sinne, dass in der Zukunft solche grausamen Taten nie wiederholt werden. Der Verfasser bezieht sich noch auf die neue Ausgabe des Buches, das der Bukowiner Schriftsteller Dr. Constantin Hrehor dem Bukowiner Partisan Gavril Vatamaniuc (1924–1989) – einem Muster an Mut und Würde in einer dramatischen Zeit in der Geschichte der rumänischen Gesellschaft – gewidmet hat.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: jüngere Geschichte, mündliche Geschichte, kommunistische Unterdrückung, Terrormechanismen, Gefängnis, antisowjetischer und antikommunistischer Widerstand, Memorialistik, Wahrheitsentdeckung, Heilung des Gedächtnisses, Aufrechterhaltung des Kollektivgedächtnisses.

[*] Traducere de: Ştefănița-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32953 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:07 UTC)